

НЕБЕСКИ ВИТЕЗ .

У повоју ратног ваздухопловства тадашњи пилоти су били скоро сви прави небески витезови. Један од њих био је и Димитрије П. Коњовић (*31. XII 1888, Сомбор – †5. I 1982, Београд). Поникао је из угледне просветарске породице. Рођени брат Петар (1883-1970) био је угледни композитор, док му је брат од стрица Милан (1898-1993) био познати сликар. Димитрије је основну школу завршио у Станишићу, док је велики испит зрелости положио у Мађарској гимназији у Сомбору. Аустро-угарску поморску академију у Ријечи завршио је школске 1911/12. У исто то доба, при крају Академије, млади Коњовић се заинтересовао и за релативно нов војни смер – ваздухопловство. Концем 1914. године указала му се прилика да заврши и школу летења, тако да постаје марински авијатичар који је летео на ондашњим двокрилним хидропланима. На крају 16. I 1916. године, постаје и командант поморске авијације у војној бази у Кумбору у Боки.

Коњовићева хидропланска ескадрила *Лонера*, 2. II 1916, добија задатак да бомбардује Валонски затон, где су биле савезничке трупе. Иако је била ноћ, италијански противавионци су били у приправности. Међутим, ескадрила је и поред тога извршила задатак, а сам Коњовић је још и фотографисао када се разданило шта је све погођено. Један од та три авиона био је оштећен, тако да је пилот, поручник Хел, морао да слети у залив. Италијани су хтели да тај оштећени авион заплене и моторним чамцима крену према слетелом *Лонеру*. Коњовић схвативши шта се дешава, брзо атерира поред оштећеног двоседног *Лонера* Л-83 и покупи Хела и М. Северу, који су до тог часа свој авион припремили за потапање. Пуким случајем, италијанска потера их није стигла...

Када је Коњовић летео, 26. VIII 1916, са поменутиим М. Севером на Л-132, негде око подне изнад Отранта угледао је савезничке бродове одакле је противавионска одбрана деловала. Хидроплан је био изрешетан (22 погодка), али су мотор и крила била за право чудо нетакнути. Ближе валонској ратној луци, Коњовић успева да малом бомбом од 20 kg погоди извиђачку лађу *Роузи* (84 brt), која је скоро одмах потонула пошто је била директно погођена у котао. Овај поменути догађај, где је једна ратна лађа потопљена бомбом из авиона, био је први у историји авијације.

Више месеци доцније, 15. IX 1916, два *Лонера* су извиђала око прилаза у Боку. Димитрије Коњовић је био са Максимилијаном Севером у Л-132, док су у другом, Л-135, били Ото фон Климбург (1893-1966) и поручник Волтер Железни (1893-1977). Недалеко од Превлаке спасили су француски – како се то тада говорило – сумарен *Фуко* (*Foucault* Q 70). Савезничка подморница је покушала да се склони, али успешним бомбардовањем са две дубинске бомбе од по 50 kg је због већих оштећења крме и прамца убрзо почела да тоне. И поред тога Французи су покушали да рафалима сумаренског митраљеза оборе макар један противнички

хидроплан пре но што потону. Реакција бродоломника разљутила је маринске пилоте и да би очистили палубу *Фукоа*, Коњовић баци једну мању бомбу, због чега сумарен убрзо потоне. Сви бродоломници били су у хладној води. Командант Коњовић нареди да им слете што ближе. Било је јасно да Французи неће још дуго опстати у хладом мору. Они уопште више нису били никакви непријатељи, већ несрећни страдалници којима је било потребно што пре помоћи. Коњовић је управљао шта и како да се ради, док је фон Климбург са другом двојицом помагао потпуно исцрпљеним Французима да се попну и држе се око мотора и крила. Дошавши у базу у Кумбору послата је и једна аустро-угарска торпиљерка *СМ Тб 100М* да и остатак страдалника покупе. Коњовић је са својом екипом тог дана спасао 27 француских морнара. Исте те вечери, Аустро-Угари су, по свим витешким правилима некадашњег ратовања – што иначе никада нису урадили и на српском фронту – приредили банкет у официрској кантини у част заробљених противничких страдалника пре но што су пребачени у логор.

Овај догађај се сматра првим у историји ратовања где је подморница потопљена из ваздуха. Овим стварно витешким чином спасавања посаде, Димитрије Коњовић је требало да добије не само висок аустро-угарски орден, већ и племићку титулу. Међутим, ловорике је стекао његов колега Ото фон Климбург, јер ваља имати на уму да је Коњовић био православни Србин, а добро знамо како су се власти цара и краља *Фрање Јосифа I* опходиле са српским поданицима током рата. Исто то га је све време кочило и у официрском напредовању: иако је био одличан у својој класи, никад није могао да стекне и чин адмирала...

Иако је истина у већини случајева спора, она је ипак достижна. Због овог витешког геста спасавања утопљеника, више деценија доцније, Француска Република је, 14. II 1968. године, Коњовићу доделила диплому њихове организације *Спасилачког друштва* (осн. 1865) за храброст, хуманост и милосрђе.

Пред крај рата, 11. V 1918, шест РАФ-ових бомбардера типа *Аирко ДХ-4* из 224. Сквадрона, који су кренули из Алмина крај Отранта, требало је да бомбардују базу у Кумбору. Поручник Коњовић (који је тада летео на хидроплану *А-76*) са још двојицом пилота, сустигао је последњи бомбардер. Кратком разменом ватре двокрилни бомбардер био је погођен тако да су морали слетети на морску воду крај Бара. Коњовић се вратио у базу и са колегом Хаберлеом узимају два исправна хидроплана (*К-186* и *Л-135*) да би спасли оборене Енглезе. Док су се вратили до Бара једна аустро-угарска торпиљерка их је већ била покупила и пребацила у Кумбор. Коњовић је дао лаконски извештај: „*На 3.500 т нападнут, оборен, спасен и заробљен*“. Међутим, за ово обарање иако су сви чланови његове ескадриле били на његовој страни, ловорике су примили аустро-угарски противавионци!..

По свршетку Великога рата, Димитрије Коњовић је остао у поморској авијацији у новонасталом Краљевству СХС све до 1922. Тада се повукао јер су му многи

пребацивали како је могао да током рата, на самом почетку месеца јануара 1916, ноћу бомбардује два италијанска цивилна, спасилачка брода, *Бари* и *Катанију*, у којима су били чланови српске Владе, Државни трезор и избегли народ, иако је то била ништа друго но само гласина, јер те ноћи Коњовић није добио прекоманду за Боку, што се лепо види у сачуваној документацији. Пошто је био веома способан и предузимљив човек у Новоме Саду оснива велику фабрику те врсте на Балкану за производњу аероплана *Икарус* (данас *Икарбус*) чији је био управник и већински власник све до избијања II Светског рата. Ваљало би још поменути да када је *Икарбус* славио 50-огодишњицу свога постојања (1973) позвали су разумљиво и свога оснивача. Када су Димитрија Коњовића угледали тада још активни стари радници фабрике, зачуле су се велике овације које се дуго нису смириле...

Коста Ђ. Кнежевић

(*Политика*, 3. VI 2017, субота, бр. 37.197, год. CXIV, стр. 21, »100 година од Великог рата«; текст је скраћен због простора).

КОМЕНТАРИ ЧИТАЛАЦА ПОЛИТИКЕ ONLINE

Dušan (3. VI 2017)

Da li vi znate da je on ratovao na strani Austrougarske vojske protiv Srpske i savezničkih armija i zvanično potopio transportni brod pun izbeglica i za to bio pohvaljen i nagradjen od svojih pretpostavljenih u Austro-Ugarskoj Carevini!!! O tom njegovom podvigu su pisale novine Austro-Ugarske Carevine. Protiv njega su ratovali u srpskoj vojsci i francuskoj istinski srpski vitezovi Tadija Sondermajer (pilot as na zapadnom frontu, letač Prvog srpskog interkontinentalnog leta i osnivač Aeroputa), Miodrag Tomić, Sava Mikić, Branko Vukosavljević, Jugović, Braća Deroko i Roš, kao drugi istinski rodoljubi i srpski oficiri. Da li se radi o nepoznavanju činjenica, zameni teza ili o pokušaju medijske rehabilitacije. Najveći srpski avijatičar i istinski vitez Tadia Sondermajer je posle rata bio čak u sudskom sporu sa njim. Čitajte i proverite, ako u ovo ne verujete!!! Posle rata on je postao industrijalac sa nemačkim kapitalom koji je favorizovao nemačku vazduhoplovnu tehniku! Sve lepo piše, ali treba čitati!

Славиша Милошевић (3. VI 2017)

dušan@ Свака част и хвала на изношењу правих чињеница, као и на разобличавању тренда да се из народног сећања избрише сво зло и злочини које су над нама чинили наши садашњи "западни пријатељи". Поред иницијативе да се у Крагујевцу, који је окупан дечијом невином крвљу и свих злочина који су немачки војници чинили у 1. и 2. Светском рату, убицама подигне споменик поред жртава које су побили, ускоро можемо

очекивати и закон којим ће се то регулисати. Јер наш вођа "зна шта је најбоље", само је народ глуп и заостао. Зато, као и комунисти, треба мењати свест народа, треба му узети душу. Е, ако нам још душу узму, да не будемо оно што јесмо, оно што су били наши претци, онда ће од нас остати само брдо гована, у које су глобалисти већ успели да претворе већину народа ЕУ. Али имам једну замерку на твој текст и уједно подсећање да је ћирилица наше писмо, треба га неговати.

Obrad Lipovac (3. VI 2017)

Влада Републике Француске, 14. фебруара 1968. одликовала га је почасном дипломом за храброст, хуманост и милосрђе у борбама на мору током Првог светског рата. Једина замерка "грађанске" Србије му је та што није био у kolaboracionističким формацијама током ww2 već u logoru на Banjici.

Милан Котроман (3. VI 2017)

Јесте ли намерни да све аустро-угарске официре овако рехабилитујете и тиме докажете да наша љубав према браћи која су згрешила беше погрешна, те нам ето сада Аустро-Угарска оте државу славећи непријатељске војске? Ово је Србија, победница над агресорском Царевином. Они који пате за својим аустро-угарским пореклом слободно могу да се врате кући.

Obrad Lipovac (3. VI 2017)

Ne sećam se da је неко овако pljuvao по poručniku Milošu Crnjanskom, kasnije Frankovom pulenu? I ne znam ko је kome 1914. ubio престолonasledника, mi njима или они нама. Bugarina који је ubio Aleksandra I кваликујемо као teroristu, Principa као nacionalnog junака. Naša desnica niшта друго не зна izuzev teško да lupeta и наноси штету sopstvenom narodu.

МОЈ УТУК, КОЈИ ПОЛИТИКА НИЈЕ ХТЕЛА ОБЈАВИТИ !

К. Ђ. К. (3. VI 2017)

ДУШАН РЕЧЕ И ОСТА ЖИВ . . .

Треба читати... Димитрије Коњовић је, као декларисани православни Србин, као аустро-угарски држављанин и официр радио оно и онако како су захтевали његов положај, официрска заклетва и част, а испољио је највеће могуће човекољубље спасавајући противника у невољи.

Није потопио никакав транспортни брод са српским избеглицама на прелазу из 1915. у 1916, јер нити је такав икад потопљен, а неки наводи о његовом наводном учешћу у таквој акцији не пију воду, јер је у Боку премештен 8. јануара 1916, и није извршио ни један такав лет, јер није ни био тамо!

Дим. С. Рокочвић

(*31. XII 1888, Сомбор – †5. I 1982, Београд)

При крају рата, кад су Боку окупирали Савезници, он је са групом југословенских (!) патриота спасавао да странци не разграбе или униште све, а да би летелице и база припале новооснованој држави Јужних Словена. Од стране нове власти, постављен је за команданта тог језгра будуће хидроавијације, које је сачувао, а затим је премештен у Команду, у одсек надлежан за поморску авијацију. Године 1922, услед великог притиска оних који су у њему видели само мрског непријатеља, а да га нису ни познавали, демобилисао се.

Ако се ради о наводном спору са Сондермајером, пре ће бити да се ради о сукобу Сондермајера са такође бившим аустро-угарским официром, великим српским књижевником Милошем Црњанским, са којим је имао и двобој!

Јесте покренуо „Икарус“, али не немачким капиталом – погледати судску документацију са именима и унетим уделом акција! Произвољна је и чак злонамерна тврдња да је „Икарус“ фаворизовао немачку технику. Осим веће серије летелица домаће конструкције, рађене су серије француских, чехо-словачких и британских авиона... Али, треба читати – како рече неко...

Goran (10. VII 2017)

@Slaviša Milošević: Šta napisaste ovde? Prvo komunisti oduzimaju dušu, pa sada ovi (koji su sve samo ne komunisti), ubice u Kragujevcu iz I Svetskog rata??? To groblje u Kragujevcu ima više srpskih vojnika nego nemačkih. A, to, gde je groblje i koliko ima sahranjenih na njemu se nije znalo ni u Kraljevini, jer Srpska vojska jednostavno nije vodila evidenciju, a Opština kragujevačka tada nije bila zainteresovana da obeleži međe groblja ili da ga uredi. Toliko o tome. Pogledajte malo groblja srpskih vojnika u Austriji, na primer: uređena i obeležena, a neguje ih udruženje "Crni Krst-Schwarzes Kreuz" koje se bavi čuvanjem vojničkih grobalja u Austriji bez obzira na to ko tamo leži, i u inostranstvu groblja austrijskih vojnika. Čuvanje i uređenje groblja je jedan od civilizacijskih činova, koje u Srbiji baš i ne postoje. Što se Konjevića tiče: bio je oficir države u kojoj se rodio i kojoj su mnoooooogi Srbi služili, pomenut je i Crnjanski ovde.

КОМЕНТАРИ БЛИЖЊИХ

A.E.G. (14. VI 2017)

Веома занимљив и користан чланак!..

M²Ribar (15. VI 2017)

...Možda bi bilo bolje da si "utuk" napisao na istom mestu gde su komentari čitalaca, samo se bojim da bi izazvao još negativnije reakcije jer je pomenuti avijatičar bio u protivničkoj vojsci. To što je on vršio svoju dužnost ne čini ga manje neprijateljem. Našem napaćenom narodu nedostaju herojske priče o Srbima i pre svega podizanje svesti o sopstvenom biću, pa tek onda pokušaj razumevanja za druge.

Napisao si lep scenario za američki film u kome nema važnosti ko je bio na kojoj strani. Ljudima, uključujući mene, smučilo se razumevanje za svakoga, a ponajmanje za nas same. Nije kasno ako Ti je stalo da objasniš da nisu pobijene избеглице (што се мени чини као најважније) напиши свој коментар поред осталих коментара – тј. одговори онима који су коментарисали. I мало си преvideo да су несрећни Французи после потапања спасени и одржан је банкет у њихову част, али су ODVEDENI U LOGOR, што се не би десило да их Konjović nije pogodio!

Lepo Ti to pišeš i ima tu pravog viteštva, al' piši o Srbima na srpskoj strani, bolje je za sve. Vidimo se...

Maја N. (18. VI 2017)

Zanimljivi su komentari a i sam tekst, mada su mi činjenice donekle poznate pošto ste mi Vi već pričali o svemu tome...

Goca K. (20. VI 2017)

Одличан, веома занимљив и стварно питањак текст. Коњовић је заиста био прави витез и штета је што сви не знају колико Ви знате о њему...

Velja ćaturica (23. VI 2017)

...Тек сад на миру стигох да уживам у Твом чланку о Коњовићу. Што се тиче напада око кога се дигла највећа фрка, ми смо пренели Левићево сведочење да је шест бомби пало поред брода, али смо дали и у фусноти Стојадиновићеву белешку (*Ни рат, ни пакт*, стр. 114), где он каже да је у једном листу Коњовић рекао да је намерно бацио бомбе поред, јер је видео жене и децу на броду. Колико се сећам, у питању је била поноћ на прелазу из 1915. у 1916-ту годину. Касније у филму сам рекао да није најјасније како је видео избеглице у мраку. Е сад, да ли је имао ратни распоред тих дана ту – то ти боље знаш. Такође, Стојадиновић није навео лист у коме је Коњовић то, наводно, изјавио.

Доста знаменитих људи са ових простора је ратовало против Срба у Великом рату, са различитим објашњењима. Ако ствар поставимо тако да се ушитамо шта би било са њима да је друга страна добила рат – мислим да би многи од њих уживали у тој победи.

Немогуће је ставити се у позицију тих људи (имали су и породице и пријатеље у државама које су нас напале), али тешко ми је да замислим да би ме ишта натерало да пуцам по Србима и њиховим савезницима. Поготово ако је и део онога што је Ћоровић сакупио у *Црној књизи* допрло до њих у то доба.

И у много безазленијој ситуацији, када је под дуговима, покушавао да прода фототипско издање Мирослављевог Јеванђеља у САД, у време бомбардовања и највеће хајке на тадашњи српски режим, када је све било на пеналу, мој колега, Дуле, избегао је у бројним гостовањима на тамошњим телевизијама да помене да је књига овде забрањена. Некако је то било испод части.

Тако ми, на прву лопту, без ширег контекста, Коњовићева улога не личи на нешто што бих ја радио на његовом месту. У том смислу, разумем и коментаре који су уследили на Твој текст...

Честитке и за Коњовићеву фотографију и потпис... Морам признати да ми није пало на памет да проверим и старе календаре за 1915/16 због месечевих мена – тек тада је јасно како је Коњовић могао рећи да је усред ноћи видео жене и децу на палуби...

Ђица Р. (30. VI 2017)

...Нисам могао раније да Ти се јавим, пошто нисам био дуже времена у Београду. Где си, бре, све ово успео да нађеш, јер ја за њега уопште нисам знао да је икада и постојао – иако сам, као неки бајни истотичар уметности, знао за његова два брата. Стварно ме чуди да нам га никада није помињао Лаза Трифуновић, који је стварно свашта знао. Кад промислим, знао сам за обе старе фирме (*Икар* и *Икарбус*), али ми није падало на памет ко је био оснивач. Лепо си написао и веома је питки – што, бре, раније ниси почео да пишеш, него тек сад?.. Кад сам прочитао, одмах сам свима послао – ни Горан није знао за њега. Само тако настави...

Аса М. (4. VII 2017)

...Hvali Ti za poslednje dve priče. Jedva čekam da ih natanance pročitam...

